

T&K –TOIMINNAN JA OPETUKSEN INTEGROIMINEN

Case: Pohjois-Karjalan matkailun tietokanta

Tuija Kainulainen

**Kehittämishanke
(Kehittämishankeartikkeli)
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Kainulainen, Tuija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 12	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi T & K – TOIMINNAN JA OPETUKSEN INTEGROIMINEN		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Turpeinen, Veijo		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tässä kehittämishankeartikkelissa kuvataan matkailun tietokannan integroimista opetukseen Pohjois-Karjalan matkailun koulutusohjelmassa. Artikkelin julkaistaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisussa lukuvuoden 2008 – 2009 aikana.</p> <p>Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on koulutuksen lisäksi soveltava tutkimus- ja kehitystyö sekä aluekehitystyö. Nämä tehtävät tulee olla vuorovaikutuksessa keskenään; yhteistyöllä varmistetaan asiantuntijuuden kasvu ja työelämän kehittyminen. Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli suunnitella Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelmassa lukuvuonna 2008 – 2009 pidettävä opintojakso KM2547 Matkailun alueelliset tietojärjestelmät. Tavoitteena oli lisäksi perehtyä ongelmaperustaiseen oppimiseen ja sen soveltavuuteen tässä opintojaksossa.</p> <p>Matkailun tietokanta on yrittäjiä, matkailijoita, markkinointia ja toimialan kehittämistä palveleva internet-pohjainen tietokanta, jossa näkyvin osa on paikkatietoihin perustuva karttasovellus. Tietokantaan on kerätty tiedot Pohjois-Karjalan alueella toimivista matkailuyrityksistä ja sen avulla on mahdollista kerätä alueellista ja paikallista täsmätietoa. Tietoa voidaan käyttää esimerkiksi maakunnallisen matkailutoiminnan seurantaan, tutkimuksiin ja tuotekehitykseen.</p> <p>Ongelmaperustaisen oppimisen keskeinen ajatus on se, että oppiminen käynnistyy ongelmista, jotka nousevat työelämästä tai muusta yhteiskunnallisesta todellisuudesta. Se perustuu teoreettisilta lähtökohdiltaan konstruktiviseen, kokemukselliseen ja kontekstuaaliseen oppimiseen. Ongelmaperustainen oppiminen korostaa ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta ja oppiminen tapahtuu oppijakeskeisessä ja ongelmaperustaisessa ympäristössä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Matkailun tietokanta, ongelmaperustainen oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Kainulainen, Tuija	Type of Publication Bachelor´s Thesis	
	Pages 12	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title Research & Development Integrated with Education		
Degree Programme Degree Programme in Teacher Pedagogical Education		
Tutor(s) Turpeinen, Veijo		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of this development project was to find out how Problem-Based Learning (PBL) could be utilized in teaching in the Degree Programme in Tourism at the North Karelia University of Applied Sciences.</p> <p>The mission of the North Karelia University of Applied Sciences (NKUAS) is to provide young and adult students with an internationally competitive alternative in higher education, to contribute to the success of the region's working life, especially in the regional areas of strength, and to actively respond to the challenges of modern working life.</p> <p>PBL has been described as offering a constructivist, an experiential and a situated practice field approach to learning. The problem, as a starting point for the learning process, can be a scenario, a trigger, a case or a structured, contextualised problem depending on the aim of learning. These carefully designed problems should come from the reality of working life and professional practice.</p> <p>In this case the problem is how to keep the database from the North Karelia online service map up-to-date. The database also allows several possibilities to combine R & D and education. In addition, PBL serves well this procedure.</p>		
Keywords Database from The North Karelia online service map, Problem-Based Learning		
Miscellaneous		

Johdanto

Työelämän muutokset tuovat paineita osaamiselle ja asiantuntijuudelle. Nopean yhteiskunnallisen muutoksen oloissa on löydettävä erilaisia metodeja koulutuksen ja työelämän lähentämiseen. (Karila & Nummenmaa 2002, 17.) Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on koulutuksen lisäksi soveltava tutkimus- ja kehitystyö sekä aluekehitystyö (L 2003/351). Nämä tehtävät tulee olla vuorovaikutuksessa keskenään; yhteistyöllä varmistetaan asiantuntijuuden kasvu ja työelämän kehittyminen. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun strategiassa on täsmennetty tehtäviin kuuluvaksi ”parantaa asiakaslähtöisesti Pohjois-Karjalan ja muun itäisen Suomen yritysten ja muun työelämän menestymistä alueen tunnistetuilla vahvuusalueilla, luoda aktiivisesti uudenlaisia yrittäjyyden ja ammatillisen asiantuntijuuden valmiuksia sekä tarjota nuorille kansainvälisesti kilpailukykyinen korkeakoulutusvaihtoehto Pohjois-Karjalassa”. (PKAMK:n strategia.)

Tämän kehittämishankkeen artikkelin tarkoituksena on esitellä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelmassa suunniteltua opintojaksoa (Matkailun alueelliset tietojärjestelmät, 6 op). Tämän opintojakson tavoitteena on vahvistaa tulevien matkailun osaajien kompetenssia. Kehittämishankkeen tärkein tavoite on matkailun tietokannan integroiminen opetukseen opiskelijoiden toimiessa tietokannan tietojen ylläpitäjinä, aineiston kerääjinä sekä analyysoijina esimerkiksi opinnäytetöiden avulla. Tavoitteena on opintojaksokokonaisuus, jossa opiskelijat perehtyvät alueellisiin resursseihin ja oppivat analysoimaan matkailualueita paikka- ja tilastotiedon avulla. Opetusmenetelmänä käytetään ongelmaperustaista oppimista (Problem-Based Learning, PBL), jonka soveltuvuutta tälle opintojaksolle on jo kokeiltu keväällä 2008 opintojaksolla Kotimaan matkailu- ja majoituspalvelut. Artikkelissa esitetään hankkeen avulla toteutettu yksi tapa yhdistää opetus ja aluekehitystyö.

Kuten Karila ja Nummenmaa (2002, 20) toteavat, asiantuntijat ratkaisevat työhön liittyviä ongelmia ja kehittävät työtään nykyisin harvemmin yksin. Samoin tässä opintojaksossa ryhmän, eli tulevien asiantuntijoiden yhteinen panos on tärkeää ja samalla opitaan verkostoitumisen merkittävyyttä nyky-yhteiskunnassa. Opintojakson jälkeen matkailun koulutusohjelman opiskelija ymmärtää matkailun tilastollisten tunnuslukujen merkityksen ja osaa hankkia tilastollista tietoa sekä tehdä perusanalyysjä matkailun alueellisista tunnusluvuista. Opintojakson jälkeen on mahdollista tehdä alueen kehitystä vahvistavia elinkeinolähtöisiä projekti- ja opinnäytetöitä.

Matkailun tietokanta

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu aloitti yhdessä Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen, Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:n ja Josek Oy:n (Joensuun seudun kehittämissyhtiö) kanssa syksyllä 2004 MatkailuSampo –hankkeen, jonka yhtenä tavoitteena oli maakunnallisen matkailun täsmätiedon keruuseen ja analysointiin tarkoitettujen järjestelmien kehittäminen. Hankkeen aikana kehitettiin ja ylläpidettiin silloisen yliopettaja Petri Raivon johdolla matkailutoimialan maatieteelliseen sijaintiin liittyvää Pohjois-Karjalan maakunnallista matkailutietokantaa (MaMa). Sen avulla on mahdollista esittää maakunnan sisäistä matkailutoimintaa, sen vaikutuksia ja merkitystä. (MatkailuSampo)

Matkailun tietokanta on yrittäjiä, matkailijoita, markkinointia ja toimialan kehittämistä palveleva internet-pohjainen tietokanta, jonka näkyvin osa on paikkatietoihin perustuva karttasovellus (nähtävissä osoitteessa <http://pk-kartat.jns.fi>). Karttasovelluksen avulla matkailija löytää tietoa Pohjois-Karjalan alueen nähtävyyksistä, matkailu- ja retkeilyreiteistä sekä majoituspalveluista. Samalla matkailun tietokanta on kuitenkin myös työväline matkailun alueellisen ja paikallisen täsmätiedon keräämiseen, kartoittamiseen ja analysointiin. Tietokantaan on kerätty tiedot Pohjois-Karjalan alueella toimivista matkailuyrityksistä. Yritykset on luokiteltu päätoimialansa mukaan majoitus-, ohjelmapalvelu-, ravitsemis-, matkatoimisto- ja liikennöintiyrityksiin. Paikkatietojärjestelmät eivät ainoastaan palvele kuluttajaa, vaan ne antavat mahdollisuuden matkailun täsmällisen tiedon keräämiseen. Tämä antaa mahdollisuuden nykytilastointia huomattavasti pienempien, hallinnollisista rajoista riippumattomien matkailukokonaisuuksien tiedon tuottamiseen ja analysointiin suunnitelmien ja toimenpiteiden tueksi. Edunsaajina voivat olla niin viranomaiset kuin matkailun julkiset ja yksityiset toimijat.

(Matkailun tietokanta 2006.)

Tilastokeskuksen matkailutilaston (2007) mukaan Pohjois-Karjalassa on yhteensä 68 rekisteröityä majoitusliikettä, joissa on yhteensä 4697 vuodepaikkaa. MaSa-tietokannan (2008) mukaan Pohjois-Karjalassa on 240 majoitusyritystä, joista 212 on päätoimista ja 28 päätoimensa ohella majoituspalvelua tarjoavaa yritystä. Näissä yrityksissä on yhteensä 7511 ympärivuotista vuodepaikkaa ja lisäksi 1111 lisävuodepaikkaa. Määrällisesti Pohjois-Karjalan tärkein majoitusmuoto on mökkimajoitus, sillä noin puolet

maakunnan vuodekapasiteetista koostuu pelkästään mökkien vuodepaikoista. Suurin osa mökkimajoituksen vuodepaikoista jääkin tilastokeskuksen matkailutilastoinnin ulkopuolelle ja näin ollen matkailun merkitystä arvioitaessa tärkeä osa Pohjois-Karjalan matkailupotentiaalista jää vaille huomiota.

Uusi laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (308/2006) tuli voimaan 1.10.2006. Lain mukaan majoitustoiminnan harjoittajan tulee tehdä ilmoitus majoitusliikkeeseen saapuvasta matkustajasta. Uutta laissa on se, että matkustajailmoituksen (ns. matkustajakortin) tekemisessä vastuussa ovat hotellien lisäksi nyt myös maatilamatkailua, aamiaismajoitusta, kuten loma-asuntoja, tarjoavat elinkeinonharjoittajat sekä leirintäalueen pitäjät. Majoitusliikkeen harjoittajan on säilytettävä matkustajakorttia vähintään yhden vuoden ajan sen täyttämistä. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006.)

Matkailun tilastoidut tunnusluvut eivät siis ole antaneet riittävää kuvaa matkailun alueellaisista vaikutuksista. Esimerkiksi pienimmät matkailuyritykset ovat jääneet kokonaan tilastoinnin ulkopuolelle. Erityisen hankala tilanne on majoitustilastojen osalta, joissa otetaan huomioon vain yli kymmenen huoneen majoituskapasiteetti. Olemassa oleva maakuntatasoinen tieto ei ole antanut oikeaa kuvaa matkailun alueellisista ja paikallisista eroista ja potentiaalista. Tästä seurauksena suurin osa Pohjois-Karjalan maa-seutumatkailu-, ravitsemis- tai ohjelmapalveluyrityksistä on jäänyt kokonaan virallisen valtakunnallisen matkailutilastoinnin ulkopuolelle. Tämä on vaikeuttanut muun muassa maakunnan sisäisen matkailurakenteen vertailua ja kehitystyötä. Vaikka tutkimustietoa onkin saatavilla suuria määriä, matkailutoimialan kehittämistä vaikeuttaa kuitenkin ajantasaisen täsmätiedon puute.

Tietokanta toimii alueellisena ja paikallisena täsmätietona, jota voidaan käyttää mm. seuraaviin tarkoituksiin:

1. matkailun paikallisten ja alueellisten tunnuslukujen keräykseen ja analysointiin
2. maakunnallisen matkailutoiminnan seurantaan ja analysointiin maantieteellisen täsmätiedon avulla
3. alueellisen ja paikallisen matkailurakenteen ja –resurssien kartoitukseen, tutkimuksiin ja tuotekehittelyyn

Ongelmaperustainen oppiminen

Ongelmaperustaista pedagogiikkaa (Problem-Based Learning, PBL) on toteutettu eri puolilla maailmaa jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Suomessa ensimmäiset kokeilut käynnistyivät 1990-luvun puolivälissä. (Poikela & Nummenmaa 2006, 9.) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelmassa kokeiltiin ongelmaperustaiseen oppimiseen perustuvaa opintojaksoa keväällä 2008 ja tarkoitus on ottaa seuraavaksi siihen mukaan uusia opintojaksoja. Matkailun koulutusohjelman tavoitteena onkin kehittää mielekästä oppimista sekä vastata T&K-toiminnan kysyntään sekä opetus suunnitelman sisällölliseen ja pedagogiseen kehittämiseen.

Ongelmaperustaisen oppimisen keskeinen ajatus on se, että oppiminen käynnistyy ongelmista, jotka nousevat työelämästä tai muusta yhteiskunnallisesta todellisuudesta (Portimojärvi 2006, 26). Tässä tapauksessa ongelmana on matkailun tietokannassa olevien yritysten tietojen ylläpitäminen, tunnuslukujen kerääminen sekä niiden analysointi.

Opiskelijan aktiivisuutta, vastuullisuutta sekä oman toiminnan ja osaamisen tarkastelua kehittävien koulutuksellisten ratkaisujen uskotaan luovan edellytyksiä nykyisessä työelämässä tarvittavan asiantuntijuuden kehittymiselle. Ongelmaperustainen oppiminen pohjautuu ajatukselle oppimisen tilannesidonnaisuudesta eli oppiminen tapahtuu aitoja tosielämän ongelmia ratkomalla pelkän teoreettisen käsittelyn sijaan (Poikela & Poikela 2005, 36). Oppimisen alkaminen ongelmista ei kuitenkaan vähennä teorioiden ja käsitteiden merkitystä; ne sen sijaan korostuvat tässä uudella tavalla. Poikela ja Nummenmaa (2006, 41) kirjoittavat siitä, kuinka opiskelijoille annetaan mahdollisuus itse tunnistaa ja etsiä se tieto, joka heidän täytyy omaksua voidakseen lähestyä käsiteltyä ongelmaa ja rakentaa siltaa teorian ja todellisuuden välille. Matkailun koulutusohjelma haluaakin kasvattaa opiskelijoidensa itseohjautuvuutta.

Ongelmaperustainen oppiminen perustuu teoreettisilta lähtökohdiltaan konstruktiiviseen, kokemukselliseen ja kontekstuaaliseen oppimiseen. Tässä pohjalla on ajatus, että oppimista tapahtuu silloin, kun itseohjautuvat opiskelijat ratkaisevat yhdessä ongelmia sekä tutkivat aikaisempaa osaamistaan ja tietämystään. He pohtivat myös ilmiötä kuvaavia teoreettisia selityksiä ja konstruoivat näin henkilökohtaista tietoa ja ymmärtämistä. Ulkoa oppimisen tilalle tulee ammatillisten ongelmien tutkimista ja niiden ratkaisemista. Ongelmaperustainen oppiminen korostaa ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta,

ryhmän yhdessä määrittelemiä oppimistarpeita, vuorovaikutuksellisuutta ja yhteisöllistä tiedonmuodostusta eli oppiminen tapahtuu oppijakeskeisessä ja ongelmaperustaisessa ympäristössä. Ongelmaperustainen oppiminen käyttää erityisesti kahta perinteistä opetusta uudistavaa periaatetta; oppimis- ja ongelmaratkaisuprosessia ohjataan ryhmäistunnoissa eli tutoriaaleissa ja opiskelijoilta edellytetään tiedonhankintaa ja opiskelua. (Nummenmaa & Virtanen 2002, 169; Karila & Nummenmaa 2002, 25.)

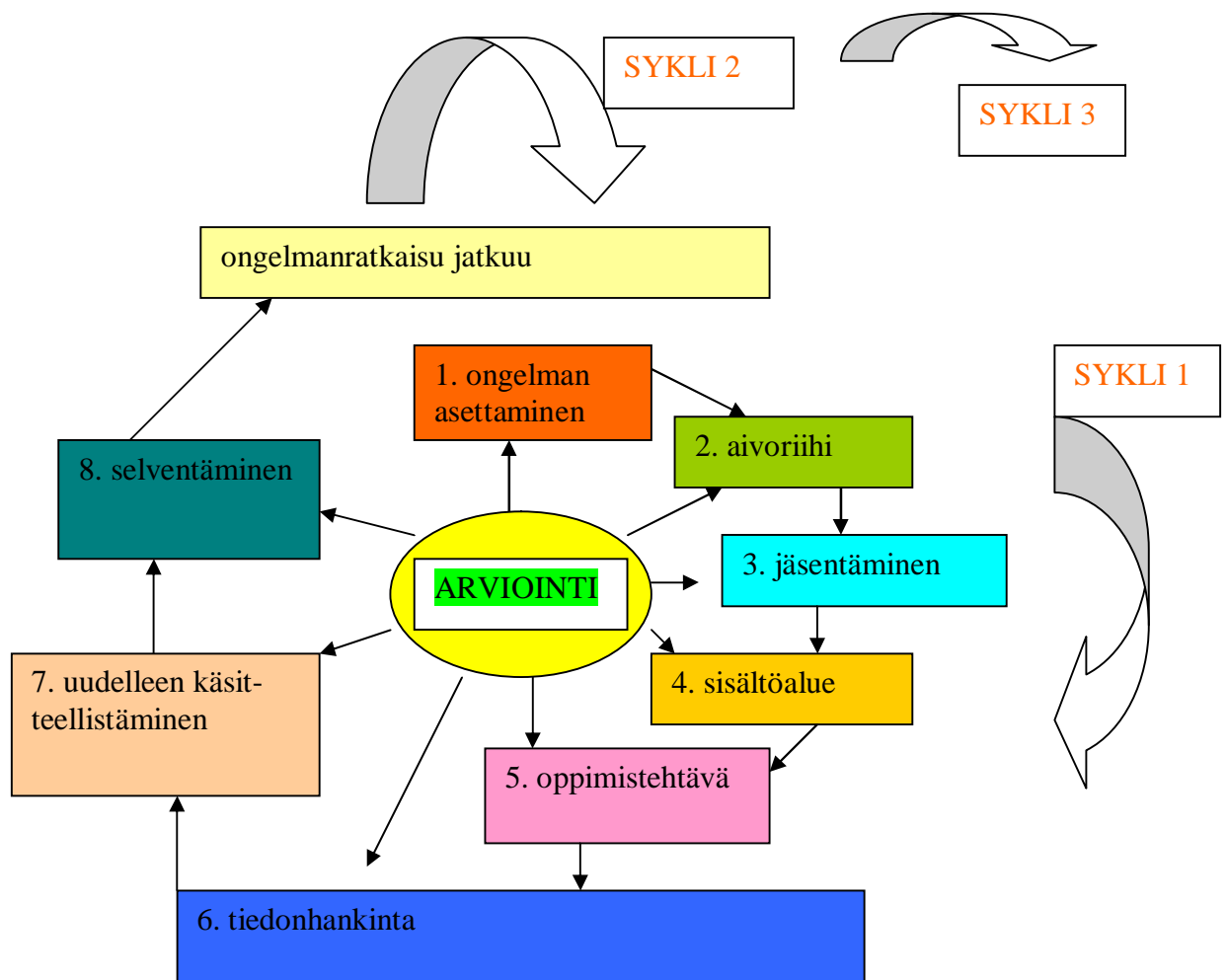
Tietokannan integroiminen opetukseen

Ongelmaperustainen oppiminen on koulutus- ja oppimiskulttuuria uudistava lähestymistapa, jonka tavoitteena on työelämän ja koulutuksen osaamisvaatimusten integrointi koulutusprosessissa (Karila & Nummenmaa 2002, 25). Tämän saavuttamiseksi matkailun koulutusohjelma haluaa muodostaa oppimisen jatkuvaksi siten, että kasvu kohti asiantuntijuutta on mahdollista saavuttaa.

Työskentely ryhmissä on ongelmaperustaisen oppimisen ydin. Koulutuksen aikana opiskelija kehittää ryhmätyötaitojaan siten, että hän pystyy käsittelemään, ymmärtämään ja kehittämään taitoja toimia verkottuneissa ja monikulttuurisissa toimintaympäristöissä sekä kriittistä ja perustelevaa keskustelua. (Nummenmaa & Virtanen 2002, 38) Tällä opintojaksolla ryhmät koostuvat 7-9 opiskelijasta sekä tutoropettajasta. Ryhmät jaetaan seutukunnittain (Pielisen Karjala, Joensuun seutu ja Keski-Karjala). Ryhmä koontuu opintojakson alussa tiheämmin, sillä ongelmaprosessin käynnistymisen turvaamiseksi on myös varmistettava, että opiskelijat ovat ymmärtäneet lähtötilanteen. Kuten Nummenmaa ja Virtanen (2002, 38) toteavat, oppimisprosessin lähtökohtana on ongelma ja tutorryhmäistunnot toimivat ”tiedon rakennustyömaana”, jossa tietoa prosessoidaan, jäsennetään ja uudelleen käsitteellistetään. Tutorryhmäistuntojen tavoitteena on auttaa osallistujia muodostamaan entistä kriittisempi ja tietoisempi ymmärrys Matkailun tietokannasta ja sen käyttömahdollisuuksista, lisätä osallistujien itseymmärrystä ja oman toiminnan arviointia sekä erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden ymmärtämystä.

Opiskelu ongelmaperustaisessa oppimisessä on prosessiluonteista, ryhmän vuorovaikutusta korostavaa toimintaa, joka noudattaa kehämäistä muotoa. Opiskelu sisältää työskentelyä ryhmissä mutta myös yksilön omaa työskentelyä esimerkiksi tiedonhankinnan

muodossa. Kuviossa 1 näkyvät vaiheet sykleittäin. Tämän skenaariomallin taustalla on Kolbin (1984) konstruoima kokemuksellisen oppimisen sykli, jossa oppimisen prosessi pelkistetty neljään vaiheeseen. Oppiminen alkaa kokemuksesta, mutta myös tuottaa kokemusta. Reflektointi on oppimisen avainprosessi, joka luo tarpeen käsitteellistää kokemukseen perustuvat havainnot. (Poikela 2002, 45.) Ongelmaperustaisen oppimisen syklin vaiheet voidaan erotella käytettävien vuorovaikutusmuotojen ja toiminnan mukaan. Ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus vaihtelee syklin aikana hyvin intensiivisestä ja koko ryhmän osallistumista vaativasta aivoriihestä yksilökeskeiseen tiedonhankintaan. (Portimojärvi 2006, 75, 81)

KUVIO 1. Ongelmaperustainen oppiminen ja itsenäinen tiedonhankinta (mukaiillen Poikela & Poikela 2005, 36).

Tässä kehittämishankkeessa on hyödynnetty Poikelan ja Poikelan (2005, 28) jalostamaa syklimallia, jossa painottuu oppimisen kokemuksellisuus ja yhteisöllisyys sekä arvioinnin merkitys. Opiskelun keskeinen osa ovat tutorryhmäistunnot, ryhmätapaamiset, joissa on mukana myös tutor, sisällön asiantuntija. Ensimmäisessä tapaamisessa asetetaan ongelma, joka Poikelan ja Poikelan (2005, 44) mukaan voi olla esimerkiksi skenaario, tapaus, ilmiö tai ongelma. Tässä kehittämishankkeessa se on Pohjois-Karjalan palvelukartaston matkailun tietokannan tietojen ylläpitäminen. Syklin seuraavassa vaiheessa ongelmaa selvennetään ja kartoitetaan ryhmillä jo olevat tiedot. Näiden pohjalta ryhdytään suunnittelemaan tiedonhankintaa, eli yritysten tietojen tarkistamista sekä uusien yritysten löytämistä. Seuraavassa tutorryhmäistunnossa kootaan hankittu tieto ja prosessin jatkuessa opiskelija täydentää oppimistaan.

Ryhmän työskentelyä jäsennetään rooli- ja tehtävillä: puheenjohtajan, sihteerin ja tarkkailijan tehtävät vaihtuvat oppimissykleittäin. Ryhmän työskentelyä ohjaa tutor. Puheenjohtajan tehtävänä on viedä työskentelyä eteenpäin ja huolehtia kaikkien osallistumisesta. Sihteeri kirjaa ylös kaikki toimenpiteet, että haluttu tavoite saavutetaan. Tarkkailija antaa ryhmäläisille palautetta. (Poikela & Poikela 2005, 29.) Tutoropettajalla on tärkeä rooli opiskelijoiden oppimisprosessin ohjaajana (Karila & Nummenmaa 2002, 26).

Skenaario-ongelmalle ei ole aina yhtä ainoaa ratkaisua. Koska ongelmat eivät ole ratkaistavissa vain yhden tiedonalan perusteella, prosessi vaatii integroimaan usean oppiaineen sisältöjä (Poikela 2001, 112.) Koko opintojakson alussa opiskelijoiden täytyy päästä yhteisymmärrykseen kokonaisuudesta ja ongelmaan liittyvistä käsitteistä. Tämä on yksi keino saada opiskelijat motivoitumaan tietokannasta. Toisen vaiheen tarkoitus on saada esiin opiskelijoiden aikaisempi tietämys tuottamalla ideoita ongelman käsittelyn mahdollisuuksista. Opiskelijoilla on hiljaista tietoa, jota he voivat näin tuoda esille. Kolmannessa vaiheessa ideat jäsenellään pääryhmiin, joista neljännessä vaiheessa valitaan oppimisen ja työn etenemisen kannalta tärkeimmät alueet. Viidennessä vaiheessa selvitetään epäselviä asioita ja määritellään oppimisen tavoitteet ja tehtävät. Kuudes vaihe on itsenäisen opiskelun vaihe yksin tai pienryhmissä. Tietoa voidaan hankkia monista eri lähteistä; opiskelijoita on harjaannutettava itsenäiseen tiedonhankintaan. Ohjauksen ansiosta opiskelijoista tulee yhä taitavampia tiedon käsittelijöitä ja itseohjautuvampia opiskelijoita. Seuraavan tutorryhmäistunnossa eli syklin seitsemännessä vaiheessa tarkastellaan miten hyvin itsenäinen opiskelu on onnistunut ja kuinka hyvin ongelma kyetään käsitteellistämään uudelleen. Oppimistavoitteiden määrittely edellisessä

tutorryhmäistunnossa on voinut olla heikkoa eikä opiskelijoilla ole ollut selvää kuvaa siitä, mitä tietoa pitäisi etsiä ja mistä. Tiedonhankinnan taidot voivat yhä olla puutteelliset. Kahdeksannessa vaiheessa palataan alkuvaiheeseen, jolloin kuva ongelmanratkaisun ja oppimisen etenemisestä selkiytyy ja luodaan pohjaa prosessin jatkamiseen. Sykleittäin etenevä malli jatkuu uuden ”ongelman” asettamisella, eli täsmätiedon keruulla. Kolmas ongelma on kerätyn aineiston analysointi, jolloin mukaan voidaan ottaa myös uusia opintojaksoja, kuten KM1059 Tilastolliset menetelmä sekä KM2512 Tutkimusmenetelmät.

Ongelmaperustainen opiskelu voidaan toteuttaa osittain myös verkossa. Se edellyttää kuitenkin voimasta ryhmän keskeistä vuorovaikutusta. Se on mahdollista, jos ryhmässä toimiminen on itselle palkitsevaa ja antoisaa ja ryhmän jäsenet sitoutuvat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Verkkototeutuksen eri vaiheet perustuvat samanaikaiseen ja eriaikaiseen verkkotyöskentelyyn. Itsenäisesti ja ryhmässä tapahtuvan lähi- ja etätyöskentelyn yhdistäminen vaatii pedagogisten ja teknisten ratkaisujen perusteellista suunnittelua. Ongelmiksi verkkosovelluksen toteutukselle ovat muodostua esimerkiksi pedagogisten ja teknisten ratkaisujen toimimattomuus, ryhmän heikko koheesio, opiskelijan putoaminen ryhmän oppimisprosessista, yksin jääminen ja turhautuminen. (ePeda)

Verkossa tapahtuvan ongelmaperustaisen oppiminen tiedonhankintavaihe on tiedon hankinnan ja jakamisen vaihe, kun muistiinpanot ja löydettyjen tietojen tallennukset tehdään ryhmän yhteiseen tietovarastoon, eli Matkailun tietokantaan. Tässä vaiheessa on kyse tiedon etsimisestä, hakemisesta ja jakamisesta toisille ryhmäläisille. Tämä vaihe on ajan ja paikan suhteen joustavaa ja eriaikaista työskentelyä. Toisen tutorryhmäistunnon toiminnan perusluonne on sama kuin ensimmäisessä tapaamisessa. Tavoitteena on hankittujen tietojen yhdistäminen, vertailu ja kokemusten vaihto. Erona on kuitenkin se, että kun ensimmäisessä tapaamisessa esiin tuotavat asiat ovat kokemuksellisia ja yksilöllisiäkin, perustuu toiseen tapaamiseen tuotavat tiedot suunnitelmalliseen tiedonhaakuun. (Portimojärvi & Donnelly 2006, 35 -36.)

Lopuksi

Opetussuunnitelma ei ole koskaan valmis tuote, vaan se on jatkuvasti elävä prosessi. Poikela ja Poikela (2005, 49) sekä Auvinen ja Mäkelä (2005, 75) kirjoittavat ongelma-perustaisen oppimisen vakiinnuttamisen olevan mahdollista vain, jos opetussuunnitelmaan ollaan valmiita tekemään muutoksia. Muutoksen on oltava kokonaisvaltainen koskien kaikkia opetussuunnitelman osatekijöitä aina opettajien ammatillisen identiteetin ja työtapojen muuttamiseen. Muutos on hyvin suuri ja esimerkiksi arviointi koetaan ongelma-perustaisen pedagogiikan kehittämisen yhdeksi haasteeksi. Tässä opintojaksossa käytetään jatkuvaa sisäistä ja ulkoista arviointia, aivan kuten skenaariosyklin kahdeksan vaiheen muodostaman kehän sisälle on kirjattu *jatkuva arviointi*.

Arvioinnin tulisi kohdistua sekä tavoitteisiin, sisältöihin, käytettyihin työskentelytapoihin ja arviointimenetelmiin että saavutettuihin oppimistuloksiin. Arvioinnissa on huomioitava etenkin opiskelijan ymmärtämisen ja tietämisen kasvu. Sekä Karila ja Nummenmaa (2002, 27) että Poikela (2005, 49) kirjoittavat arvioinnin kohdentuvan ensisijaisesti tulosten aikaansaamiseen ja vasta sitten lopputuotteeseen. Oppimisprosessin ohjaamisessa arviointi painottuu prosessiarviointiin (oppimis-, ongelmanratkaisu- ja ryhmäprosesseihin). Tämän myötä opiskelijat oppivat myös itsearviointia sekä asettamaan tavoitteita ja kriteereitä omille suorituksilleen. Tätä samaa arviointia hyödynnetään myös työelämässä korkean laadun aikaansaamiseksi. Laadun arvioinnissa on huomioitava kaikki työvaiheet ja siihen arviointiin on kaikkien osallistuttava.

Auvinen ja Mäkelä (2005, 68 -75) kirjoittavat kokemuksistaan ongelma-perustaiseen oppimiseen liittyen. Haasteista vähäisempänä pidetään sitä, että muutos vaatii opettajalta paljon perehtymistä ja kokeilua. Onkin hyvä varautua siihen, että opintojakso toimii tuskin hyvin ensimmäisellä kerralla. Tärkeintä on huomioida oppimisprosessin keskeiset tekijät: sekä opiskelijan että ryhmän aktiivisuus ja itseohjautuvuus. Itseohjautuvassa oppimisessa vahvistuu opiskelijan oma aktiivisuus ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky määritellä oma oppimistarpeensa, hakea ja valita tietoa, arvioida tietolähteitä kriittisesti sekä kyky arvioida ja soveltaa oppimistaan myöhemmin työelämässä. Karila ja Nummenmaa (2002, 20) kiteyttävätkin asiantuntijuuteen kuuluvan kyky arvioida toiminnan onnistumista, hahmottaa kokonaisuuksia ja nähdä asioiden merkitys omaa työtä laajemmasta näkökulmasta. Asiantuntija pystyy näkemään oppimisympäristönsä laajana verkostona, jossa opiskelija liikkuu ratkomassa itselleen mielekkäitä ongelmia.

Ongelmaperustaisessa pedagogiikassa opettaja muuttuu tiedonjakajasta ja auktoriteetista oppimisen ohjaajaksi, tukijaksi ja resurssiksi. Ohjaajana tutorin tulisi olla samanaikaisesti itsekin oppija ryhmässä.

Nummenmaa & Virtanen (2002, 40) käyttävät artikkelissaan Grabingerin ja Dunlapin (1997) tavoitteita luoda ongelmaperustaiseen opetussuunnitelmaan monipuolinen tieto- ja oppimisympäristö, jota he kuvaavat seuraavaan tapaan:

- oppimista edistetään autenttisisessa kontekstissa tapahtuvalla oppimisella
- opiskelijan omaa aloitteellisuutta ja autonomisuutta rohkaistaan
- oppiminen perustuu opettajien ja opiskelijoiden yhteistoimintaan
- oppimisessa hyödynnetään monialaisuutta ja moniammatillisuutta
- oppimista arvioidaan prosessuaalisesti ja autenttisissa konteksteissa

Poikela (2001, 116) lisää tähän haasteita opettajille, sillä ongelmaperustainen oppiminen vaatii näkemään yksilöiden oppimisen ryhmän läpi: loistava ryhmä tuottaa loistavia opiskelijoita ja päinvastoin. Ryhmään kuuluu myös ns. ongelmayksilöitä, jotka voivat ohjaamattomassa ryhmässä pilata koko ryhmän toiminnan. Heidät on hyvä saada osallistumaan ryhmän yhteiseen toimintaan tutor-opettajan ja ryhmän yhteisin voimin.

Nummenmaa & Virtanen (2002, 170) tuovat esille myös sen, että ongelmaperustaisessa oppimisessa tiedon saavuttamisen tavat ja keinot poikkeavat huomattavasti ainejaotteleeseen perustuvasta oppimisesta. Aikaisemmin jokaista oppiainetta opiskellaan yleensä yksittäisenä ja erillään ammatillisesta kontekstista. Useita oppiaineita opiskellaan myös yhtä aikaa ja niiden liittymistä toisiinsa on ollut vaikea nivoa kokonaisuudeksi. Ongelmaperustaisessa oppimisessä oleellista on eri tieteenalojen jatkuva yhdistely käsiteltävien olevien ongelmien vaatimusten perusteella. Poikela (2001, 116) toteaaakin, että opettajille vaikein vaihe on heiltä vaadittu ammatti-identiteetin muutos. ”Oppiaineen substanssia tai taitokokonaisuutta opettaneen asiantuntijaopettajan ei ole helppo muuntaa tutoropettajaksi, jonka asiantuntemus on yhtäläillä oppimisprosesseissa ja niiden ohjauksessa ja johtamisessa kuin substanssiin liittyvien sisältöjen ja taitojen jakamisessa ja harjoittamisessa”. Ehkä haastavinta opettajille onkin ammatillisen osaamisensa jatkuva kehittäminen.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki. Finlex. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/2003/351_2.5.2008.

Auvinen, P. & Mäkelä, J. 2005. Koulutuksen muutosprosessin hallinta – PBL-opetussuunnitelman käyttöönotto metsä- ja puutalousalan koulutuksessa. Teoksessa Poikela, E. & Poikela, S. (toim.) 2005. Ongelmista oppimisen iloa. Ongelmaperustaisen oppimisen kokeiluja ja kehittämistä. Tampere: Tampere University Press, 68 – 75.

ePeda. Verkkopedagogiikan sovellukset. <http://elearn.ncp.fi/materiaali/epeda/verkkojulkaisu/index.htm>. Luettu 2.5.2008.

Karila, K. & Nummenmaa, A.R. 2002. Asiantuntijuuden ja oppimisen opetussuunnitelmalliset tulkinnot. Teoksessa: Nummenmaa, A. R. & Virtanen, J. (toim.) 2002. Ongelmasta oivallukseen. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma. Tampere: Tampere University Press, 17 – 27.

Kauppa- ja teollisuusministeriö. Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (308/2006). <http://www.ktm.fi/index.phtml?s=116>. 2.5.2008.

Matkailutilasto (2007). Tilastokeskus, Helsinki.

Matkailusampo – tietokanta (2007). MatkailuSampo –hanke. Pohjois-Karjalan matkailun tietokanta. <http://tkk.joensuu.fi/projektit/matkailusampo/index.php>. 2.5.2008.

Nummenmaa, A.R. & Virtanen, J. 2002. Opetussuunnitelmatyö muutosstrategiana. Teoksessa Poikela E. Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Tampere University Press, 165 – 182.

Nummenmaa, A. R. & Virtanen, J. (toim.) 2002. Ongelmasta oivallukseen. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma. Tampere: Tampere University Press.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun strategia 2007 – 2013. <http://www.ncp.fi>. Luettu 26.4.2008.

Poikela, E. 2002. Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Tampere University Press.

Poikela, E. & Nummenmaa, A. R. (toim.) 2006. Understanding Problem-Based Learning. Tampere: Tampere University Press.

Poikela, E. & Poikela, S. (toim.) 2005. Ongelmista oppimisen iloa. Ongelmaperustaisen oppimisen kokeiluja ja kehittämistä. Tampere: Tampere University Press.

Poikela, E. & Öystilä, S. (toim.) 2001. Tutkiminen on oppimista – ja oppiminen on tutkimista. Tampere: Tampere University Press.

Portimojärvi, T. (toim.) 2006. Ongelmaperustaisen oppimisen verkko. Tampere: Tampere University Press.

Portimojärvi, T. & Donnelly, R. 2006. Ongelmaperustaista oppimista verkossa. Muuttuvia näkemyksiä ja monimuotoisia toteutuksia. Teoksessa: Ongelmaperustaisen oppimisen verkko. Tampere: Tampere University Press, 25 – 46.